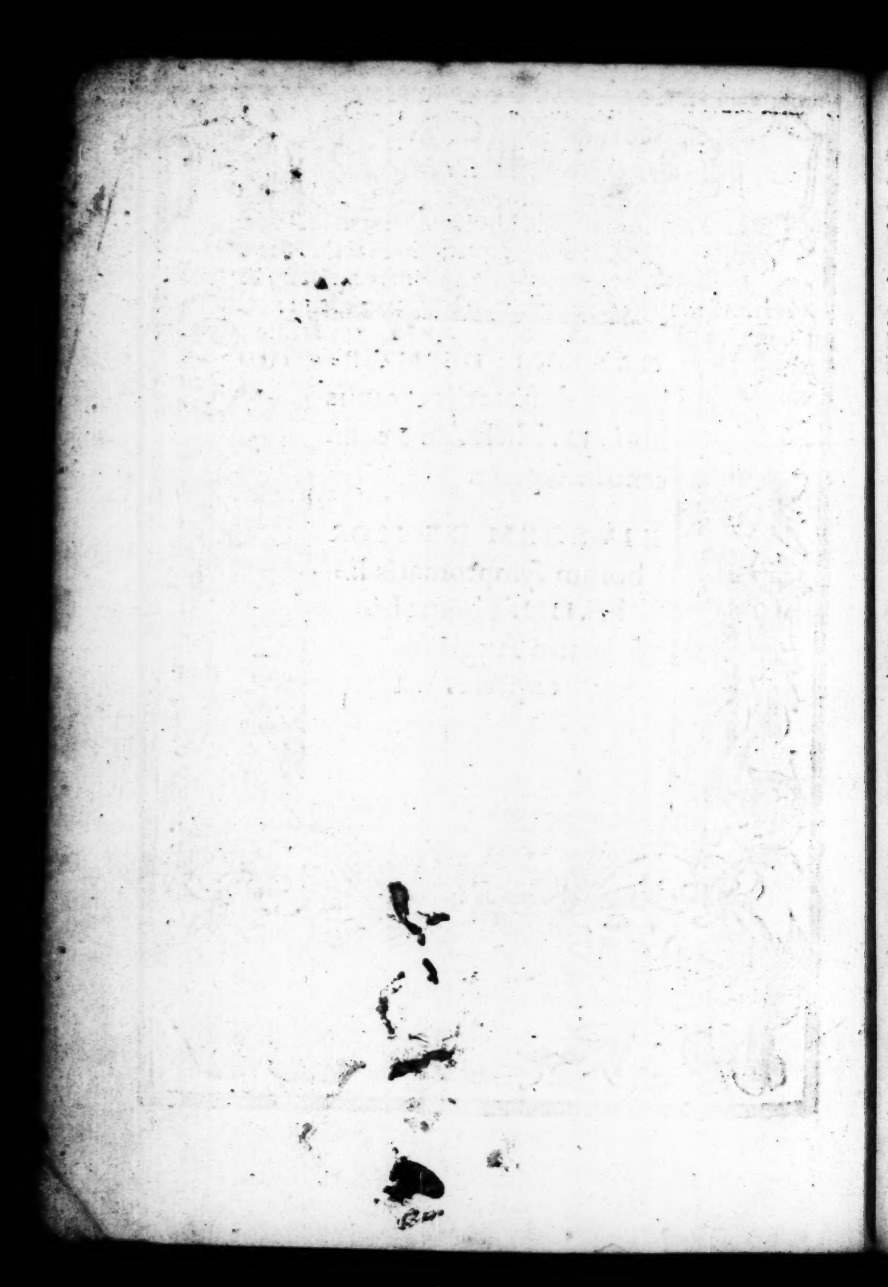


GALENI DE MOR-
borum differentijs et causis
libri . II . Nicholao Leoni-
ceno interprete.

EIVSDEM DE MOR-
borum symptomatis li-
bri . II . Thoma Li-
nacro Anglo in-
terprete .

Wm Aldrich

Tho. Ellis.



GALENI DE DIFFERENTIIS

morborum liber primus Leonis

geno interprete.

Primum dicere oportet, quid morbum appellemus: ut libri intentio magis innotescat. Secundo loco, quot sint uniuersi primi et simplices morbi, qui ueluti quedam aliorum sunt elementa, deinceps uero tertio, quot sint ii, qui ex eorum compositione proueniunt.

Sumendum uero et hic omnium consensu approbatum principium, quod omnes homines tunc se sanos existimant, cum partium corporis ministerio, ad eas quae in uita necessariae sunt actiones, sine aliquo uitio perfungi potuerint. Quod si cuiuspiam partis operatio offensa sit, illam aegrotare arbitrantur. His igitur ita se habentibus, in duobus sanitatem quaerere oportet, aut in operationibus naturalibus, aut in fabrica instrumentorum, quibus operamur. Ex quo fit, ut morbus sit uel operationis uel structurae oblectio. Sed quoniam et dormientes, aut alioqui in tenebris et ocio degentes, aut saepe discubentes, neque ulla corporis parte mouemur, neque alicuius rei extrinsecus sensum habemus, nihilominus tamen sani sumus, hinc perspicuum existit, quod sanitas non operatione, sed potentia potius est definienda. Vt autem operari possimus, structura efficit naturalis. In hac igitur consistit sanitas. Vnde et haec ipsa ad operationem uim obtinet causae. Siue igitur naturalem omnium partium corporis constitutionem, sanitatem appellare libuerit, siue operationum causam, in idem uterque incidit sermo. At si hoc est sanitas, eius profecto contrarium erit morbus, uel non naturalis constitutio, aut lesae operationis causa. Liquet autem, quod et si dispositionem non naturalem dixeris, cum eo quod nomine uteris antiquo, idem quoque significabis.

G. DE DIFFER. MOR.

Quot uero modis exeuntia naturę normā impediuntur innaturę operibus corpora, si inuenire potuerimus, hac una uia, omniū simplicium morborum numerum inueniemus. Sumatur uero et hic constans omnium confessione principiū, id quod naturale existit, esse moderatum, quod uero non naturale, immoderatum, erit igitur sanitas moderatio quædam, morbus autem immoderatio. Sed quarum rerū immoderatio morbus sit, deinceps cōsiderandum. Id clarum utiq; quorum sanitas moderatio sit, eorundem morbum esse immoderationem.

Quare si moderatio meatuum sanitas est, eorundem immoderatio morbus existet. **Q**uod si ex temperatāia calidi, frigidi, humidi, et sicci, sanitas pendet, ex eius contrario necessario egrotare continget. Eadem ratione si in aliquo alio quopiā genere sanitas fuerit, eiusdem generis immoderatio faciet egritudinem.

Sed hoc ipsum rationabilius consideremus, si quod sit corpus maxime simplex atq; unum, id nullius aut intensiōis aut diminutionis est particeps, neq; in hoc genere alterum melius alterum deterius reperitur. At si ex pluribus constet, multi in eo compositurę modi, alij meliores, alij peiores cōtingent. Ex quo illud eueniet, ut eadem composita, et conditione sint optima, et deteriora inueniātur. Id uero quod optime sit cōstitutum inter ea, quę ad id genus attinent, optimū existet. Corpora itaq; animalium, quod dici solet magis ac minus, admittunt, tātaq; in ipsis uarietas est, ut alia quidē optimi sint habitus, alia simpliciter boni, non tamen optimi, alia quę et si sana dicantur, non tamen boni sint habitus, quędā uero minus ualeant, quædam autem egrotent. Atq; horum quoq; egrotatio quandoq; leuior, quādoq; periculosior, et hæc ipsa, quandoq; uehemens, nōnunq; periculū mediocre affert. Neq; enim omnia corpora uel

LIBER PRIMVS.

vel sana uel agra, æqualiter affecta existimare debemus. Quare animalis corpus non erit unū, ueluti atomus Epicuri, aut incōpacta Asclepiadis corpuscula. compositū igitur. Quod si ex atomis, aut ex huiusmodi corpusculis incōpactis impassibilibusq; cōstaret, in cōpositionis qualitate tantūmodo, magis minusq; susciperet. ueluti domus ex impassibilibus cōstructa lapidibus, nō tamē habentibus cōpositionem ex omni parte pfectā. Quod si et lapides ipsos aliquo pacto pati cōtingeret, uarios sane modos ac multifor-
mes, domus eadē in suscipiendo magis ac minus admitteret. Si uero et corporū nostrorū primordja eam naturā habent, ut et pati et alterascere possint, non in cōpositione et partiū formatione tantū, sed in totis seipsis, magis minusue, corpora ipsa recipiēt. atq; ex eo ipsa per se tota, tot morborū genera contrahent prima atq; simplicia ac ueluti aliorū elementa, quot fuerint cōponentia. Quod uero sub his uerbis per tota alterari significamus, impassibilibus elementis nequit accidere. Neq; n. fieri pōt ut insectile corpus, quod atomū appellant, quicq; patiatur, sed in cōpositione ac formatione dumtaxat passio cōtingit.

Compositio autē atq; formatio in corporibus animalīū triplex reperitur. Prima quidem earū partiū quæ similes appellātur, ueluti arteriarū, uenarū, neruorū, ossiū, cartilagīnū, ligamentorū, mēbranarū, et carniū. Secunda instrumentaliū, cerebri, cordis, pulmonis, epatis, uentris, splenis, oculorū et renū. Tertia uero totius corporis. Etenim harū unaqueq; partiū instrumentaliū, ex alijs quibusdam simplicibus ad sensum est cōstituta. Illarū uero quælibet, ex primis constat elementis. Carnis igitur quatenus caro est, in cōpositione tantū quatuor elementorū differentia cōsistit, at quatenus pars est instrumentorū alicuius, in formatione et magnitudine.

*Ep. Epicuri.
Asclepiadis.*

*Insectile corpus
non pati.*

Similes partes

Instrumentales partes

primi principii

Compositio instrumentalis

G. DE DIFFER. MOR.

et ipsorū itaq; instrumētōrū, i eisdē erūt discrimina.
¶ Vbi itaq; dixerimus de partiū similarium morbis,
quot nūero sint et quales iuxta suppositionē primā,
ueniemus ad secūdā, ad eā scilicet quę per totā sub-
stantiā alterari et trāsmutari corpora supponit.

Sūt autē duę primę ægrotationes, altera ampliatio
meatū, altera angustatio. Nā si prima elemēta sup-
ponātur impassibilia, nullę erūt alię præterq; in cōpo-
sitiōe passiōes. Omnis autē cōpositio ea quę nup dix-
imus discrimina recipit. Quare necesse est similariū
quālibet partiū tūc suū habere robur, cū meatus mo-
dicos obtinet. qua moderatione sublata, a naturali
dispositione digrediat̃ur oportet. Sed qm̃ unaquęq;
mediocritas duplicē patitur corruptionē, alterā ex-
uperatiā alterā defectū, liquet q; primę ægrotationes
corporū simplicium duplices erūt, quarū alterā ex am-
pliatione, alterā ex angustatione cōsistūt. Et os igitur
et caro et aliarū unaquęq; partiū, quę si ad iudiciū
sensus referantur, simplices sunt, cū aut densitas
aut raritatē immodicā habuerint, eas male af-
fectas esse dicemus. Q; si in utroq; excessu mediocrita-
tem seruauerint, quantum utiq; earū operationibus
fuerit maxime oportunū, tunc utiq; supremū sanita-
tis gradū obtinere dicētur. Breues uero a medio ad
utrūq; extremorū eersiones, donec partis operatio
omni noxa sensibili caruerit, nequaquā ægrotationes ap-
pellabimus. Plurimū uero in his et magis et minus
inuenitur, utpote i salubri et morbida natura magnū
occupante interuallū, cum ab exquisitissimo sanita-
tis modo et tēperie recesserit, unde in hoc spacio om-
nes sanorū differentię locabuntur. Secundū ab hoc
quod sequitur interstitiū, in quo sensibilis apparet a
mediocritate recessus, obtinēt morbi, donec ad tātā
immoderationem natura peruenerit, q; mēbro inte-
ritū afferat. Neq; enim animalium corpora eam habēt
a natura

*primi simpliciat
ubi. autem
quod sit et cor
amplatio*

LIBER PRIMVS

a natura proprietatē, ut quocunq; rarefcere aut den-
fescere possint. sed et huic rei limites natura consti-
tuit, quos præterire sit perniciosum. Et corporū qui-
dem impassibilium suppositio ita se habet.

AT qui elemēta subijci passionibus statuūt, mu-
tuisq; inter se actionibus per se tota cōmisceri
ac tēperari arbitrātur, quocūq; numero prima
cōstare elementa supponant, totidē primas esse egri-
tudines necessario fatebūtur. Age igitur, sint prima
elemēta, numero quatuor, calidū, frigidū, humidū &
siccū, quibus inuicē moderate confusis sanū sit ani-
mal, immoderate uero egrotū, erunt cōsequo agri-
tudines quatuor. Prima, caliditas quę naturalē ex-
cesserit modū. Secunda, frigiditas. Tertia, humidi-
tas. et quarta siccitas. Hi sunt iuxta secūdā supposi-
tionē modi uniuersi carū partium, quę similes ap-
lantur, et simplices omnino esse uidentur.

¶ Compositorū uero in nobis instrumentorū egritu-
dines, utriq; suppositioni cōmunes existunt. Has igi-
tur breui sermone exequemur. Sed hoc ipsum præ om-
nibus quemadmodum cōmunes sunt, ostendamus.

Quum oporteat mēbrum quodlibet ad sensum cōpo-
sitū (quod dissimilare appellāt) si recte opus suum p-
ficere debeat, nō ex quibuscunq; periculis, neq; ex nu-
mero aut magnitudine qualibet non satis oportuna
cōstare, aut quouis modo aliter incōmode se habere,
in quatuor generibus quęuis instrumentorū egritu-
do cōsistet. Proprias autē unūquodq; genus suscipit
differētias. Id quod primo diximus loco, cum forma
membro conueniens fuerit uitata, qm̄ scilicet uel fia-
guram incōmodam uel cōcauitatē uel meatum accē-
perit, aut unum aliquid amiserit, quod adesse opor-
tuerat. Ex hoc genere etiā sunt leuitas et asperitas
non cōmode permutatę. Secundi generis, quod ad
numerum spectat, in primis ac simplicibus partibus
duplex

G. DE DIFFER. MOR.

duplex est morborū differentia, aut quia deficiat aliquid, quod haberi erat oportunū, aut superabundet, qđ minime sit necessariū. Tertij quoq; generis, qđ cōsistit in magnitudine, duplex est morborū differentia: si quid aut nimīū adoleuerit, quod minus esse decuerat, aut nimis sit extenuatū, quod maius esse expediebat. ex quo fit, ut totum instrumentum nō recte suū impleat officium. In reliquo autē genere morborū secūdam cōpositionē, aut positu uariato naturali, aut mutata partium copula, differentię cōstituentur. Quēadmodū uero prima quęq; instrumēta, aut integrā ex simplicibus corporibus, aut cōpositionē uitiosam fortiant, atq; ex eadē causa uel sana sūt uel morbida, ita ex iisdē instrumētis primis, coagmentatur secūda. Musculus enim et uena iter prima instrumēta cōnumerant, digitus uero iter secūda, atq; hoc magis, pes, et pede magis tibia. Vniuersaliter enim quęcūq; ex similaribus partibus coalescētibus unius operatiōis grā sunt cōstituta, inter prima instrumēta censent. Quęcūq; uero rursus ex his cōponūtur, etsi uni totius instrumēti actui maxime obseruiūt, inter secūda cōnumerant. Egdē uero et horū instrumētorū erunt ēgritudines, quę dicunt esse primos. Sed instrumentos diuersitates alibi executi sumus, quę potissimū prima appellant, et quę secūdo post hęc, et quę tertio ordine collocent. hoc uero in loco ubi nō adeo ad arctū est cōsideratio redigēda, id unū tātum aiāduertere oportet, nūquid simplex ad sensum uel cōposita sit aiālis particula. Simplicis. n. primæ (de quib; diximus) ēgritudines, naturalium elementos differentia determinantur. Ad cōpositā autē secūdæ pertinent, quę utriq; suppositiōni cōmunes existūt.

Nillum uero ēgritudinis genus neq; in simplicibus neq; i cōpositis corporibus teperit, quod utrisq; sit propriū. siquidē uia diuisionis id impossibile

LIBER PRIMVS

possibile ostenditur. unum tamen commune est omnibus et simpliciū et compositorū corporū, siue prima sint instrumenta siue secunda siue tertia, quod nunc explicabimus. Ad huius uero inuentionem uiam nobis præstat, quædam in nuper dictis corporibus natura communis inuenta. si quid enim cōmune omnibus insit, quatenus secundū naturā se habere dicuntur, quod uel usum aliquem uel actū animalibus largiatur, omnino eo corrupto cōmunis quidam assidet morbus. Sed quidnam hoc est, quod omnibus commune existat? Suarum unicuique unitas. quæ, cum affuerit, causa erit, ut pars quælibet una esse dicatur, unūque actū uel usum perficiat. Quod si qua solutio contingat, paratis illius erit ægritudo. Quam uero appellationem in singulis partibus ægritudo sortiatur, paulo inferius dicemus, quando dictorum generum differentias, in species secabimus particulares.

V Nam igitur partem iam exequamur, rursus a prima suppositione exordientes. Duæ, iuxta hæc, in similaribus partibus erant ægritudines, quæ meatuum immoderatione cōstabant, uel eorum scilicet ampliacione uel angustatione. utriusque uero earū est diuersitas duplex, angustationis quidem corporis, quæ uersus in seipsam compressio, atque ipsorum obstructio meatuum. Ampliacionis autem, eiusdem corporis ad omnem partem extētio, ac meatuū quædam ueluti expansio, contingens ex concursu elementorū, quæ proprie corpora et quidem prima ac simplicia appellari asseuerat. Siquidem quæ ex ipsis fiunt compositiones, uocant concretiones.

¶ Iuxta uero suppositionem secundā duæ sunt ægritudinum differentię, quum uidelicet partes similes solis nonnunquam qualitatibus alterantur, nonnunquam uero ad easdem partes aliqua confluyente substantia in qua eędem sunt qualitates. Et secundum quidem modum

G. DE DIFFER. MOR.

modū, ex quo tumor aliquis corporibus aduenit, ne-
mo fere medicus ignorat. Nam et hierispelata, et in-
flāmationes, quas Græci phlegmonas uocant, ci tu-
morū genera, quæ ab eisdem phymata et phygethla
appellantur, et strumæ, elephantiasis, scabies, lepre,
uitiligines, tumores duri, in hoc genere cōprehendū-
tur. qui omnes morbi adeo sunt euidentēs, ut neminē
possint latere. At quos sola inæqualitas atq; intēpe-
ries primarū cōmittit qualitātū, ij non omnibus ita
patent, nisi cum plurimū a naturali habitu corpora
recesserint. Tunc enim facile affectus ipse cōprehē-
ditur, qui superante caliditate ac totū obsidente a-
nimalis corpus, febris nuncupatur. Eadem uero ca-
lidity quādoq; in singulis animalis partibus sensui
subijcitur, ueluti in tibijs cum quis nimīū eas ambu-
lando fatigauerit, aut cū remigando, aut agrū sodi-
endo, siue aliquid tale faciendo ad lassitudinem usq;
peruenerit. Tunc enim et eisdem ipsis qui labore op-
pressi sunt, et alijs tāgentibus, seruidiores sentiuntur.
Q; si ex alicuius humoris profluuiū magnus qui-
dam tumor parti adiectus sit, erit ex secunda morbo-
rū differentia. Ex prima autem erunt, et illa quæ nū-
per cōnumerauimus, et si quis præterea affectus aut
ex solis adustione, aut ignis calefactione, quemada-
modum ex quæ squammæ appellantur, in certa ani-
malis parte aut toto corpore contrahatur.

Cum uero morbus frigidus, sit calido cōtrarius,
in extremis quādoq; partibus usq; adeo patens
dipositio cōtingit, ut emortua decidant mēbra.
Nec minus uniuersum aliquādo patitur corp⁹, sicuti
iter agētibus in ualido frigore accidit. Nam pleriq;
ex his in ipsa uia cōmoriuntur, pleriq; uero anteq̃ a-
nimā expirent, domū algidi ac semianimes deseruntur.
In morbo autē attonito, et comitali (alterū apo-
plexiam, alterū epilepsiā Græci appellāt) et tremore
et

LIBER PRIMVS

et distentione neruorum (quam Græci spasmodum uocant) talis sæpe accidit passio. Nam et ij quos initinere usq; ad mortem frigus oppressit, talibus rigoribus corripuntur. quales Græci emprosthotonos opisthotonos ac tetanos appellât, quoniã modo in anteriorem, modo in posteriorem, modo in nullã flectitur partẽ, sed rectũ atq; immobile corpus intẽditur. Nõnulli autem his passionibus quas congelationes nominant, affliguntur. Alij simile quid ijs qui morbo attonito laborant, patiuntur. In his uero passionibus omnibus superuenit accidens, quod multorũ distrahit intellectũ, ut accidens ipsum putent ægritudinem, atq; ægritudinẽ, accidentis causam. Nam qui operationũ lesiones putant ægritudines, hi nõ absq; ratione, neruorũ distensiones, insensibilitates, torpores, et reliqua huiusmodi, ægritudines uocant. Nos uero ab initio de nominibus edocuim⁹, ne quempis forte lateret in hisce omnibus, nõ de rebus, sed de uocabulis tantũmodo disceptari. Illos tamẽ quispiam iure meritoq; taxabit, qui in sua hærent ac cõmorantur sententia. Sed licet aberrent, plus se tamẽ cæcitate sapere existimant. Audire licet eos cũ hæc distinguere conantur, et inquirunt: Si neruorũ distensio sequatur inflamationẽ, esse aduentitiũ quoddã atq; accidens inflamationis. Si uero solã intẽperiem, ægritudinem. Hæc de febre ipsa arbitrantur. si post sensibile alicuius mēbri aduenerit affectũ, accidẽs esse. alioqui, ægritudinẽ esse censendã. Qui quidẽ ob id sũt accusandi, q̃ nõ expectantes donec ab alijs cõfuterentur, ipsi seipsos reuincunt. Qui uero supponũt operationũ lesiones appellari morbos, neq; a primo distendũt instituto, licet aliud quoddã sit, quod illi minime aduertũt, in noĩbus tantũmodo decipi, res uero ipsas recte assequi, sunt existimandi. Sed de oĩbus ad medicinã p̃tinẽtib⁹ noĩbus, est a nobis alibi plenius explicatum.

G. DE DIFFER. MOR.

explicatum. Et si quis recte his uti cupiat, librum illum curiosius inspiciat. Quoniam uero hic locus rerum cognitionem precipue desiderat, ea, quæ deinceps sequuntur (seruata quam diximus nominum ac uocabulorum proprietate) aggrediamur.

Diximus de calidis aut frigidis affectibus, qui omnis substantiæ effluentia uacant. Eadem ratione et humide et sicce consistunt egritudines, tota alterascente corporum natura, præterq̃ q̃ alteram suscipiant materiam. Exiguæ uero permutationes, non facile cōprehendi possunt. Magnæ uero manifestissime patent, in membris præsertim quæ proprie mortua sunt. Nam quædā ueluti solita ac ualde exiccata apparent, quædā mucosa et relaxata uisu ac tactu sentiuntur, adeo ut si aliquā ex ipsis partem manibus tractandam accipias, protinus effluat, atq̃ instar aquæ excidat digitis. Hoc idem in putridis ossibus usu contingit. Alia non longe ab harena distare uidentur, similia his lignis, quæ sunt uetustate corrupta. Alia ueluti mucore sunt obrita. Quæ omnia uel humiditatis uel siccitatis immoderata temperies producit. Omnes uero exigui membrorum a naturali temperamento recessus, a multis ignorantur, et ab eisdem imbecillitates appellantur. Nam si inflammatio aut ulcus, aut aliquid huiuscemodi uentriculum infestet, nullam præterea causam, cur cibus non decoquatur, exquirunt. Si uero nihil horū sit, aiunt esse uentriculi imbecillitatē, tanq̃ aliquid dixerint præter id quod sit euidentissimū, malam uidelicet ciborum decoctionem. Quid enim eos aliud dicere arbitrandum, nisi uentriculi in suo opere perficiendo debilitatem? Hoc autem nō est, quod quærebatur, sed causa potius eiusdē debilitatis. Cur enim uentriculus suum officium debiliter impleat, cū neque ulcere neque inflammatione, neque tumore indurato, neque

LIBER PRIMVS.

reque simili aliquo morbo afficiat: Neque enim illi, si-
ne ulla omnino causa, concoquendi cibū facultas e-
ripitur. Quare relinquit ut, aut immodicos meatus,
aut qualitatum intemperiem causari sit necessarium.
Ex quo etiam illud facile intelligitur, nulli earum egri-
tudinum, quæ partibus similaribus accidunt, posse un-
quam rectam curationem adhiberi, nisi primorum elemen-
torum animaduersio fuerit adiuncta. Sed aduersus hoc
alibi, quemadmodum expedire uidebatur, disseruimus.
et quod presentis interest loci, agnoscere oportet,
(quod negare non possumus) uentriculi imbecillitatem,
aut uenarum, aut arteriarum, aut musculi, aut aliorum simpli-
cium instrumentorum animalium atque uitalium, uel ob
meatus immodicos, uel ob qualitatum intemperiem pro-
uenire. Quo pacto uero tales eorum affectus sint agnos-
cendi, non huic sed alteri loco propriam animaduersionem
desiderant. Non enim indicia explicare, sed ipsas
primas enumerare egritudines in presenti statuimus.

¶ Ego uero iam uideor eas omnes commemorasse, quæ
partibus similaribus tribuuntur. Proximū est, ut eas
iam exequamur, quæ instrumentaliū sunt propriæ.

In his igitur aliquam omnino esse partem operationis
causam, reliquas uero ad usum aliquem huic parti sub-
ministrandum a natura creatas, alibi ostendimus. Toti-
us autem instrumenti operatio, tum maxime atque præ-
cipue detrimentum patitur, quum pars illa ægrotaue-
rit, quæ operationis est causa. Sed et aliorum immodi-
ci affectus officient operationi. Quæcunque igitur non
per se ipsas hoc agunt, sed ea ratione quæ primi instru-
menti officiant operationi, causæ morborum sunt,
non ipsi, morbi. Sed si præter id quod aliquo ledant
primum operationis instrumentum, ita tamen affectæ
fuerint, ut ipsam operationem offendant, iam tunc hu-
iuscemodi affectus, ægri tudines sunt appellandæ.

¶ Fiunt autem (ut diximus) uel naturali formatiōe
b permutata,

G. DE DIFFER. MOR.

permutata, uel non seruato nūero partiū oportuno, aut unicuiq; parti cōueniēti magnitudine, uel q; nō, ut naturalis positus expetebat, ipsę cohereant. Quū enim (ut iam demōstrauimus) illa animantium natura opifex, nullam partē corporis sine necessitate alia qua affinxerit atq; formauerit, sed ob eum finem omnes, ut uel cōmode uel firmiter magis, totum instrumentum, proprium exequatur officium, necessarium omnino, earum oblesiones, quę uel penitus operationem prohibent uel saltem impediunt, ægritudines putari, quę uero ad offensionem tendunt primi instrumenti operationi accōmodati, ægritudinis causas (ut nuper dicebamus) appellari.

O hoc igitur, qui genua inuersa aut tibias habēt aut pedum plantas leuigatas, deterius ingrediuntur: quoniā in his uitiata est figura naturalis. sicq; qui per fractis ossibus male confirmati sunt, usum membri nō habent. Neq; i; etiā quicq; recte agere possunt, quibus ob morbi magnitudinē articuli suis sedibus exciderunt, aut disruptis supercilijs, quę eosdem articulos cōtinent, facile articuli ad superiorē partem exiliunt ac dilabūtur, aut supra excrecente callo, tota ea pars, quę articulis cōstat, ob loci angustiam, ad motū inhabilis redditur. Et hæc quidē figurarū uitia aduentitia existunt. Natia uero cū protinus in utero matris formatio deprauatur, in quacunq; corporis parte contigerit, ex ea infirmū atq; imbecille animal redditur. Oportet enim cordis, pulmonis, uentriculi, cerebri, linguę, splenis et renum, et aliorum omnium figuram cōseruari. Nam si aliqua noxa interuenerit, totum necessario instrumentum in suis deficiet operibus.

Multæ uero huiusmodi ægritudines, nonnullę coalitu quodam, nonnullę uero lentorū ac crassorū humorum obstructu consistunt. Aliæ uero ipsis corporibus

LIBER PRIMVS.

bus nimium exiccatīs, aut aliquo ex circumstātibz ingruenti ac comprimenti, angustationibus effectis adueniunt. Ipsorum quoq; corporum quæ tales a natura meatus sortita sunt, indurata et inflāmata, uel crudescens et suppurata aut inflata substantia, aut quocūq; modo aliam adiunctam atq; aduentitiā ad eptā magnitudinē, ac deinceps ad interiores cauernas tumorem refundens, causa est, ut obstruatur meatus. qui quidem ab ijs plurimum differūt, quos prioris sectæ authores supposuerunt ex primorum atq; imparibilium corporum fieri cōuentu. Nam intestinorum, uenarū, arteriarū atq; huiuscemodi omnium meatus, hos inquam meatus magnos ac manifestos omnes perspicuo uidemus. Q; si ex ipsis aliquis ob nimiam paruitatem sensum effugiat, non tamē propterea ex eodem genere cum illis existit, quos prior secta supposuit. In omnibus uero huiuscemodi affectibus, in quibus corpora in tumorem attolluntur, atq; ex eo meatus intercludi aut angustiores effici contingit, nonnunq; una tantum prouenit ægritudo (obstructio scilicet meatuum) quæ ledit operationem. Nonnunq; præter hanc altera, corporis scilicet dispositio quæ obstructionis est causa. Q; si id cui tumor accidit corpus, nullū proprium habeat opus, una tantum erit ægritudo, meatuum obstructio. eius uero causa, non tamen ægritudo, erit corporis tumorem gerentis affectus. Si enim ita contigerit, ut patiente tunica uenæ, quæ exempli gratia est in gibbis epatis partibus, is meatus per quem ad ea quæ in concavis receptacula mittitur sanguis, reddatur angustior, duæ hac ratione erunt ægritudines, altera ipsius uenæ affectus, altera meatus obstructio. Impedit autem uenæ quidem affectus, sanguinis optimi generationem. obstructio uero, digestionem. utraque uero operatio animali est necessaria.

G. DE DIFFER. MOR.

Nam pro confesso habetur, q̄ quęcumq; dispositiōes primo ledunt operationes, ēgritudines nuncupātur. Si uero nihil ipsa patiēte uena, lenti tantūmodo ac crassi humores impacti meatibus digestionem impedierint, una tantum erit uisceris ēgritudo, quę obstructiō appellatur. Idem euenit intestino, si sola adsit obstructiō, una tātum erit ēgritudo. eodem uero inflāmatōnem patiente, et propterea interioris spacij obserante laxitatem ita ut excrementorum exitus prohibeatur, duę erūt ēgritudines. sępius enim ex morbo alter contrahitur morbus, ut in ijs quos nuper diximus facile cōstat, nec minus nbi herisipelati, herpeti, carbunculo, uel tali cuipiam ēgritudinī, febris adiungitur. Nonnunq̄ uero effectus ipse est operationis oblesio, quam passionem decet et accidens appellare. eiusdem autem causam ipsam, ēgritudinem. ueluti, obstructiō meatuum causam affert ne alimentum digeratur, frigefactiō uero, sensus inuehit defectum, atq; ita ēgritudo accidenti originē pręstat. Quum uero ipsa dispositiō operationē primo impedierit, eiusdem autē dispositiōis causa nullam attulerit offensionē, dispositiōnē quidē ēgritudinē, quod autē ipsam facit, causam ēgritudinis dicere oportet. ueluti in lentis humoribus atq; obstructiōne contingit. ipsa siquidem obstructiō est ēgritudo. humores uero, ēgritudinis causa. Quęcūq; uero ēgritudines concauitatibus adueniunt, cum pręter modum obstruuntur, uel laxantur, omnes ad formationis genus referuntur. In his siquidē omnibus formatiō naturalis quodammodo uitatur.

¶ At nec leuitatem nec asperitatem, frustra corporis opifex natura molitur. quare et in hoc genere p̄ omnes animalis partes morbi cōtrahuntur, quum id qđ natura leue esse oportuerat: asperū fit. aut ediuerso, quod asperū, leue. Euidētissima autē in hoc genere medicis

LIBER PRIMVS.

medicis sunt, quæ aut leuigatis aut ex asperatis offi-
bus accidunt. quæ admodum etiã et gulæ asperitates quæ
tusses cõmittunt manifestissime patet. Illud quoq; hoc i
loco agnoscere oportet: q; sepius figura particulæ ob
lesa, aliquẽ simul meatum offedit. ueluti in naso aliquẽ
usu euenit, q; ex ictu uiolento resinatus, adeo internũ
cõpressit meatum, ut uel nullum aut nõ eque liberum ac ex
omni parte patentẽ spiritui transitum linqueret. cõstat,
q; in hmoi affectibus angustia meatus est egritudo.
nã primũ ipsa spirandi officium impedit. Causa uero p-
cedens, similitas nasi quæ naturalem eiusdẽ figurã de-
prauarit. In genere igitur formationis, quũ tantum a
naturæ modo discessum fuerit, ut operatio leda, quæ
nuper dicta sunt ægritudinum discrimina fient.

¶ In numero uero partium simplicium ex quibus unum
quodc; cõstat instrumentum, duæ erunt ægritudinũ dis-
ferentiæ, cum scilicet pars aliqua deficit, aut superabun-
dat. In utraq; uero ipsarum diuersitas. Altera namq; su-
perfluunt, nonnulla sunt ex genere naturali, ut si cui
sextus adnascatur digitus, aut in oculo unguis, Græ-
ci pterygion nominant, aut in naribus germen ali-
quod carnis, seu in parte quauis alia quicq; tale con-
stitit. Ex his uero quedam erunt ægritudines ipsæ, ue-
luti unguis. Nam si augmentum susceperit, non parum
intuitum offendet, quum pupillam obtenebret. Ægritudi-
num autem causæ, sunt germina, quæ meatus interse-
rant. prius enim est obseratio, ægritudo, quoniam et
ipsa prima officit operationi. Nonnulla uero sunt,
quæ penitus sunt præter naturam, ueluti lumbrici &
uermes quidam minuti, quos Græci ascarides uocant.
et in uesica lapis, et in oculo grando, et suffusio, id
est cataracta, et hypopia, et uerrucarum genera, quas
Græci acrochordonas appellat, et faui, et atheroma-
ta, et steatomata, et uiriliginis, lepre, et pori, & quæ-
cũq; i abscessibus reperiunt. Quod uero et ex his ipsis

G. DE DIFFER. MOR.

quæcūq; operationem impediunt, ægritudines a nobis dicantur, sicuti suffusio, quæ uero non ita, ægritudo inu causa, omnibus constare arbitramur. Denicetium autem partium, nonnullæ quidam funditus abolitæ sunt, nonnullæ uero ex dimidio præcisæ ac mutilatæ. Neque autem obscurum est multa talia animantibus in ipso protinus uterò solere contingere. Iam uero in lucem editis atque perfectis, ossa quidam sepius tota eximuntur, et digitis et membris et capite et costis. nonnunquam uero et digitus integer auferitur et pes et extrema manus et tibia et cubitus. extrahuntur etiam uenæ uariæ cossæ et glandulæ induratæ et dentes ossi. Aufertur pariter et uua, et omentum, et præputium, et aliqua uentridorum particula, nonnunquam uero et penis integer, quæadmodum et testes. Nuper uero quidam in magna neruorum distensione quæ totum corpus oppresserat, linguæ partem anteriorem mordicus abscidit, qui deinde sanitati restitutus, minus facile sermonem posuit explicare. Huius generis sunt ea omnia quæ mutilationes appellantur, labiorum, narium, aurium, et quæcūq; partes carnulentæ, uel ui eximuntur, aut, ubi eas caries uitiauit atque corrumpit, ex toto abscinduntur. Nam in his calamitatibus omnibus cum una uel duæ uel plures partes defecerint, aut integram partem abolitionem aut partim sublata, numerus naturalis non impletur. Quæcūq; autem ex his operationem impediunt, simili ratione inter ægritudines locabuntur. Quæcūq; uero aliam partem operationi accommodatam refrigerant, aut parce alimentum distruunt, sunt ægritudinum causæ. Quædam uero utramque rationem complectuntur, et ægritudinis, et causæ. ueluti uua cum radicitus tollitur, et uoci detrementum affert et pectus ac pulmonem refrigerat. Nam cum didiceris in istis quæ de actibus atque usu membrorum rationationes habentur, quod ex omnibus animalis partibus

LIBER PRIMVS

eibus nonnullę quædã ad operationem toti animali
 utilem conferunt, nõnullę autem nihil agunt sed u-
 sum aliquę operationibus afferunt, liquet earũ lesio
 nes, quę actus euidentius offendũt, ægritudines esse
 appelladas, Earũ uero quę ad usum aliquę tendũt,
 ægritudinũ causas. Quare si quę animalis particulę
 duplicẽ usum aut duplices actus habuerint, in una
 sepe offensione in duplicẽ subibũt uel causę uel ægri-
 tudinis rationẽ. Q; si qua pars sit, quę simul et usum
 et operationis præstet officiũ, huius interitus altera
 quidẽ ratione erit ægritudo, altera uero ægritudinis
 causa. Neq; ambigitur, q; eius quę superest partis,
 erit ægritudo, non eius quę amplius non sit. Nam si
 latius oris spacium in illa parte patiatur, ubi nunc
 est ægritudo, eiusdem spacij uiam dixeris esse partic-
 culam. Q; si hæc abolita fuerit, deficit aliquid par-
 ti, atq; ita totũ hoc fit ægritudo, cõstante eo quod ab
 initio pro confesso habebatur, q; omnis operatio ab
 aliqua ægritudine leditur. uel igitur nocem ipsam,
 uel inspirandi atq; expirandi actum non esse anima-
 lis operationes ostendere oportet. atq; hoc ita se ha-
 bet, pro manifesto relinquitur, q; uia abolitio palas-
 to ægritudinem affert. Simili ratione et dẽtis amis-
 sio erit oris ægritudo. et siquidem unus fuerit ex his
 qui manducationi obseruiunt, ea pars, qua māduca-
 tur, offenditur. si uero ex his qui canini appellãtur,
 manducatio, atq; una sermonis explicatio ledetur.
 Eodẽ modo si linguę dimidia pars abscindatur, par-
 ti quę supersuerit, erit mutilatio, ægritudo. Idem
 in obcenis, in omento, atq; omnibus partibus ita af-
 fectis eueniet. Et si cui hoc ipsum non ægritudinem
 sed passionem aut affectum appellare libuerit, mecũ
 non de re sed de nomine solo dissentiet. Liquet au-
 tem, q; lingua, omento, obcenis, atq; omnibus huius-
 modi partibus hoc pacto mutilatis, erit aliqua ma-
 gnitudinis

G. DE DIFFER. MOR.

gmitudinis diminutio, ipsum uero animal non adeo necessario diminuitur, ut mutilatū esse dicatur, sed aliquis numerus partium erit ablatus. siquidem, et arteriæ, et uenæ, et cutis, nonnunq̃ et adeps et membrana et caro in talibus affectibus auferūtur, in uua autem, et uaricosis uasis, atq; ipsis instrumētis egris aliquem partium numerum auferre continget. atq; hæc omnia ad id attinent genus, in quo mēbra numero euariant. Quibuscūq; uero instrumentis si auferātur quædam, non tamen integræ partes eximuntur, hæc ad utrūq; quodam modo genus referuntur. Nam et particularum simplicium numerus, et magnitudo instrumenti compositi, deficit animali. Si quidem totum instrumentum mutilatum est. Neq; alicui ob scutum, eandem passionem in superiori utriusq; generis predicamento, in quantitate uidelicet, quæ tā numerū q̃ magnitudinem continet, posse locari. Si quidem quantitatis aliud continuū aliud discretū, quod et quantum specialiter, sicuti et continuū, pelicon apud Græcos appellatur. Sed in hoc loco manifestioris doctrine gratia libuit hoc pacto distinguere, ut alterā quanti differentiā sub numero, alterā sub magnitudine comprehendamus.

¶ Iam uero quoniam huius generis egritudines explanauimus, nunc de ijs quæ ad magnitudinem pertinent quocūq; nomine censeantur, disseramus. differunt autem ab eo, quod supra diximus genere. Nā si naturali membrorum figura constante, magnitudo deprauetur, quum ob hoc ipsum leditur operatio, parti egritudo contingit. ueluti si in prima formatione animalis, tantam habuerit lingua magnitudinem ut ad nullam oris partem deflecti possit, aut paruitatem tantam, ut omnes illius partes nequeant attingere. In lucem uero editis atq; perfectis, supra naturalem magnitudinē mēbra nō admodū excrescūt. frequentius

LIBER PRIMVS

frequentius uero minuuntur, atq; hanc ægritudinem nonnulli alimenti defectū, nonnulli tabem nuncupant mēbri. Augmenta uero in ulceribus fiunt, in quibus caro redundat, et in eo morbo, qui a Græcis priapismus appellatur. Nichomacho autē smyrneo ad tantam molē corpus increuit, ut loco moueri nō posset, sed hunc aiunt ab Esculapio curatū. Nos autē uidimus cuiusdam linguā supra modū absq; ullo doloris sensu excreuisse. Nam neq; mollē tumorē, quod Græci oedema appellant, neq; durū, quod ijdē scirron appellant, neq; inflātionē patiebatur. neq; enim premēti manui cedebat, aut omni sensu carebat, aut dolore infestabatur, sed nullū malū præter immodicā magnitudinē ostendebat, nihil ipsa substantia uitiatā. Sic et testiculi et ubera, alijs uterq; alijs alter tantūmodo supra modū increuit. Et quæstruma uocatur, est ex hoc genere, quæ ubi minimū excesserit, magnā operationibus affert incōmoditatē. Et ex eodē etiā sunt genere, angulorū in oculis immoderationes, ex quibus, immoderatum quidem augmentū, eucāthida diminutionem autem, rhiada appellant. tales sūt in hoc genere ægritudinum differentiæ.

E Variante uero ea quæ secundū naturā compositione, fiunt ægritudines, in positu quidem, sicuti quū articuli suis sedibus excidunt, aut loco tantum mouentur, aut quū omētū uel intestina ad inferiores testiculorū tynicas deuoluuntur. alterū morbū Græci epiplo^{tyrica}, alterū enterocœlen appellant. In naturali uero partiū uicinis partibus copulatione, si ligamentū aliquod aut relaxetur, aut nimium intendatur, aut disrūpatur: eius partis, quæ ex articulis cōstat, motus offēditur. In hoc genere sunt linguæ nexus immodici, et pudendorum, quoniā et illi ad sermonē explicandū et manducandū nō parū officiant: et hi, quo minus directo tramite in mulieris uterum

G. DE DIFFER. MOR.

uterum semen emittatur, ob meatus inuersionē non minus impediunt. Ad hanc attinent etiam ægritudinis differentiam si labia ulcerata, si palpebrę, uel sedes, uel digiti, uel si quę tales particulę præter naturam coaluerint. tales sunt morborum species, quę in compositione existunt.

R Eliquum est quintum genus ægritudinis, cōtinuitatis solutio, siue hæc alicui particulę simplici ex ijs quę similes appellantur, siue cōposite adueniat. Quare inter omnes utrarumq; partium morbos, eam paulo ante commemorauimus. Quum enim disrumpitur neruus uel arteria, cōmunis est et totius instrumenti et disruptę particulę ægritudo. Nam utriusq; soluta est cōtinuitas. totius quidem instrumenti, cum pristinam non seruet continuitatem uel unitatem. ipsius uero particulę, quoniam non amplius est una, sed in duas diuiditur partes. Quod si nō ex toto disrupta fuerit, sed parte aliqua tantum, non erit iam totius instrumenti ægritudo, nisi ex accidenti solum, quoniam uidelicet aliqua ipsius particula patiatur. Eiusdem autem patientis parti cū læ propia ac peculiaris erit ægritudo. Vocatur autem cōtinuitatis solutio, in omni quidem fractio, in omni genere carnosio, cōmuniter ulcus. Ruptio autem et conuulsio ex eodem genere sunt. fit autem alterum quidem in carnosiss, alterū in neruosis partibus cōuulsis, quę in ipsis sūt fibris, cū ex ictu aliquo uiolentiam patiuntur, aut subito et repente præter modum intenduntur. Quę uero aduulsiones appellantur, instrumentariarum tantūmodo partium proprię sunt passionēs. Hę quidem sunt uniuersę simplicium morborum differentię. Nunc uero superest, ut composita exequamur.

Erit igitur iuxta priorem suppositionem, ex dilatatione et angustia meatuum, ægritudo composita,

LIBER PRIMVS

posita, non particulatim singulis hæc utraq; patientibus meatibus, sed uicissim his quidem latioribus, illis uero angustioribus redditis, ut non magis laxitatem q̃ angustiam eorundem causari oporteat, atque in data similari parte, nulla sensibilis particula possit ostendi, cui alterum tantummodo adsit, sed quæcumque assumpta, utriq; passioni reperiatur obnoxia. ¶ In secunda autem suppositione, in unaquaq; similari particula, qualitatibus naturæ modum egressis, sunt compositæ ægritudines numero quattuor, Calida simul et humida, calida et sicca, frigida et sicca, frigida et humida. Profluente uero ad ipsas aliqua substantia, erunt pariter compositæ ægritudines quattuor, quæ ex eorundem qualitatum coniunctione proueniunt. Quoniam uero continuæ itatis solutio, non in compositis tantum instrumentis, sed in simplicibus quoq; particulis fit, implicabitur et hæc nuper dictis iuxta utramq; suppositionem compositis ægritudinibus, et simplicibus his de quibus statim ab initio sermonē habuimus. Nā fieri potest, ut idem membrū et ulcus patiatur et siccitatē habeat aut humiditatem uel frigiditatē uel caliditatem præter naturā, aut una cū ulcere caliditatē simul atq; humiditatem. Exulcerata igitur atq; una inflammata mēbra, tripliciter naturæ modū egrediūtur, quū ob ulcus quidem, unitatē suarū partiū amittāt, ob inflammationē uero calidiora atq; humidiora reddantur plus q̃ naturalis exegit habitus. Siquidē qui in ipsis est tumor si ad tantā magnitudinē attollitur, ut ob hoc ipsum operationē impediat, tūc iam morbus est existimandus. Q; si membrum ex hoc nullam patiatur in operatione iacturam, accidens tantummodo et passio consequitur, ueluti et dolor. Omnia igitur quæ simul inflammata atq; ulcerata sunt corpora, tres quidem necessario, nōnunq; uero et quattuor ægritudines

G. DE DIFFER. MOR.

Ægritudines patiuntur. Hoc uero in loco inflāmati-
onē appellamus, nō ut antiqui cōsueuerunt, quendā
ueluti feruorem in corporis partibus accensum, sed
rubescētē ac renitentem dolorificūq; tumorē. Ita &
herisipelata nōnunq̃ ulcera comitantur. Nam carbū
culi eam naturā habent, ut aliter cōsistere nequeant.
mediam uero sortiuntur naturā herpes et cācri, q
maiori quidē ex parte cū ulceribus eueniunt, nōnū-
q̃ uero seorsum. Omnes igitur huiusmodi ægritudi-
nes, etiā sine ulcere ueraciter cōpositæ sūt. Vna quī-
dem ratione quoniā omnes a superfluo humore pro-
creantur, a ruffa quidē bile, herisipelas, ab atra uero
cancer, a sanguine autē inflāmatio, a pituita tumor
quidē latus. Alia uero, qm̃ nunc dicti omnes humo-
res, et si formā rei humescentis prę se ferant, tūm tā-
men habent, atra quidē bilis, frigidā et siccā, ruffa
uero, calidam et siccā, pituita, frigidā et humidā,
calidus autē et humidus est sanguis. Tertia uero ra-
tione, quoniā simul cōmifcentur omnes, et raro ad-
modū ex ipsis ullus purus syncerusue consistit. Nam
magna ex parte inflāmatōnes, aliquid ex herisipe-
latis uel alii uel duri tumoris natura, complectūtur,
aut herisipelatibus, quicūq; ex omnibus istis adiungi-
tur. Multiformiter ergo omnes huiusmodi ægri-
tudines cōpositę sūt. de quibus eo in libro in quode
causis morborū agem⁹, plenius differemus. Atq; etiā
uberius, in eo qui de morborū accidētibus inscribit̃.
Ac pręterea in ijs, in quibus curādī ratio tractatur,
ad quem omnia, quę hic scribimus, diriguntur.

Nunc uero quoniā quomodo simplices se inuicē
cōplectantur explanauimus, iam ad instrumen-
torum ægritudines ueniamus. At quo pacto et
hęc cōpositę fiant, aperiāmus. Primū uero illud me-
minisse oportet, qd alie quidē primorū corporū, uide-
licet similariū, sunt ægritudines, alię autē instrumen-
tariarum

LIBER PRIMVS: 113

et compositorum. inflammatio enim primorū est corporum. exarticulatio uero, instrumentariorū. Quādo uero aliquod membrū laxatur simul atq; inflāmat, totius quidem membri est exarticulatio, inflāmatio autem non primo neq; proprie, sed ex accidenti tātum. Quoniam enim singulis eius partibus aduenit inflammatio, fit ut ex accidenti totius instrumenti sit ægritudo. Et lippitudo quidem est inflammatio membranæ, quæ operit corneam, ex accidenti uero, est totius oculi ægritudo. Contingit uero, non nunq̃, ut tunica cornea appellata, profundū habeat ulcus, quo deinceps exeso, aliquid ex ea tunica procidit, quæ secundo post corneā ordine sita, uuea appellatur, fieri etiam potest, ut ipsa pupilla una conuulsionem patiatur. atq; ex his tribus omnibus, quælibet passio oculi existimatur. Et, ut diximus, similium partium ægritudines, ex accidenti toti instrumento attribuuntur. et quum earum singulæ morbo aliquo composito laborauerint, et hic ex accidenti, totius erit instrumenti ægritudo composita. Nam, ut in oculi exemplo persistamus, sit ita ut eundem oculum unguis et lippitudo infestet, et exesa cornea in anteriorem partem eruperit, quibus etiam malis accedat aliquod infusionis initium, quod non una neq; simplex sit ægritudo, omnibus in propatulo est. Appellabit autem hæc quispiam, compositum oculi morbum, alter uero, compositum morbum nequaquā, sed plures dicet ægritudines, in diuersis oculi partibus constitutas. Nihil uero refert, quantum ad ueram curandi rationem, ad quam hæc omnia dirigitur, siue unus sit morbus, siue plures, pugnantis remedijs indigentes. Plenior uero de hisce discussionem, differimus ad eos libros, in quibus curandi præcepta tradentur. In præsentī uero sermone, hoc tantū cōmonstrasse sufficiat, probabilem utroq;

G. DE DIFFER. MOR.

afferre sententiam, et qui plures in oculo morbos esse arbitrantur, et qui, quemadmodum unum est instrumentum, ita et unum compositum existimant morbum, quando (ut ante diximus) plures in eodem particulæ laborauerint. Ut igitur ex simplicibus morbis, unus quidem etat primo totius instrumenti ægritudo, ueluti suffusio, alius uero ex accidenti, ueluti corneæ exulceratio, ita et de morbis compositis statuere oportebit. Proprijs igitur erunt instrumenti, qui plures simul etiam partes occupauerint. Ex accidenti uero, quicumq; compositi unam tantummodo ipsius instrumenti obsederint partem, ueluti lippitudo, quæ membranæ superioris passio est. si quidem inflammatio e numero compositarum ægritudinum fuit ostensa. Eidem uero membranæ ulcere adueniente, multo etiam magis compositam ægritudinem pati dicemus. Sed nec propterea minus oculus totus morbo composito laborare censebitur, Tales quidem ex accidenti totius instrumenti ægritudines esse putantur. At quum plures eodem tempore particulæ aliquo malo afficiuntur, ipsorum instrumentorum primo compositæ sunt ægritudines, atq; eo magis, si particulatim unaquæq; simplicium, non ex accidenti, sed primo, totius instrumenti fuerit ægritudo. quemadmodum in oculo unguis, suffusio, atque ea passio, quam a Græcis *tyada* antea diximus appellari. Nam ex ijs quælibet, oculi est ægritudo. Et quum ad unius constitutionem omnes coniunguntur, oculo propriam ægritudinem compositam faciunt. Hac si quis ratiocinabitur uia, omnes instrumentorum compositos morbos facile inueniet. Mihi uero superfluum uisum est opus, omnia complecti, quoniam si quis omnium simplicium morborum fuerit scientiam consecutus, atq; eorundem composituræ modos non ignorauerit, facile in singulis pet

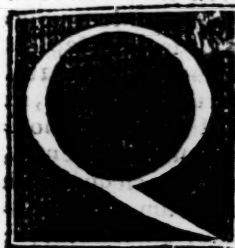
LIBER PRIMVS.

lis per seipsum poterit exerceri. Quare si quispiam semel tantum quæ in hoc libro conscripsimus legere, is se parum profecturum intelligat, nisi postmodum plurimum quoque exercitationis adiunxerit.

¶ Primi libri Galeni de differentijs morborum.

Finis.

¶ Galeni de differentijs morborum
liber secundus Leonicensio
interprete.



¶ Quot quidē sint egritudines omnes, in propria genera diuise, atque species simplices, atque compositæ, altero iam libro explanamus. Reliquū est, ut singularū causas explicemus, exordientes a simplicibus animalis partibus, quæ similes appellantur. A quibus deinde ad compositas & dissimiles uenimus. ¶ Quoniā uero ostendimus iuxta illos, qui arbitrantur eā, quæ ortui atque iteritui subijcitur, substantiā simul misceri atque alterari, quod omnis ægritudo similis ac simplicis quo ad sensum particule, uel intrinsece quædā existit uel partium diuisio, iuxta uero illos qui non unionē statuūt, sed quia itericipiat uacuum, omnium corporum constitutionem, concretionē putant, immoderatio meatuum, et eius, quæ sensu comprehenditur, continuitatis solutio, incipiemus et nunc considerare causas morborum omnium, qui ad secundā attinent suppositionem, quā nos uerā existimamus. Erant autē (ut arbitror) quatuor simplices, quatuor uero compositi, quū aliquando quidem, sola

G. DE DIFFER. MOR.

supra modum excrescente caliditate uel frigiditate, uel ex altera oppositione aliqua ueluti humiditate uel siccitate, aliquādo uero duabus simul supra modum auctis, ut morbus pariter calidus ac siccus, uel frigidus ac siccus, uel calidus ac humidus, uel frigidus ac humidus fiat.

IAm itaq; in singulis quænam sint eorum procreationis causæ, inspiciamus. sumpto ab eo initio, qui in qualitatibus temperie consistit. Apparet autem et in alijs corporibus omnibus, quæ plus satis incallescunt, uel ex motu quodam augeri caliditatem, uel ex putredine, uel ex uicinia alterius corporis seruidioris, uel ex angustatione, uel ex alimento ad calefaciendum accommodato. Ex motu quidem, ueluti in his qui quouis modo exercitantur, et in lapidibus inuicem collisis, et lignis et flamma uentilata. Ex putredine autem, tum reliquorum corporum, tum præsertim seminum ac stercoreis. Mihi quidem nonnunquam uidere contigit in columbarum excrementis, ex putrefactione ignem accensum. Nec est quispiam qui ambigat, quin calidorum corporum uicinia, alia concalescant, si modo ad memoriam reuocet, et balneas, et solem æstiuum, et omnem flammam. Ita quoq; si hibernis temporibus in ampla domo ignem, accenderis, atq; omnes meatus obstruxeris, per quos spirandi habeat facultatem, interius calorem excitabis. q; si quaq; uersus patentes exitus liqueris, nihil amplius effeceris. Sed non aliter balneæ atq; fornaces, suum interius augent calorem. Ex quo euidentius est angustationem augendo calori occasionem præstare. Sed nec in obscuro est, quod idem ex ipsa materia prouenit. Nā aridi calami, uehementius flammam attollunt. ligna autem uiridia, et præsertim si plura super ignem congesseris, diutius quidem aggrauant et ueluti obruunt flammam, demum uero augent.

At

LIBER SECVNDVS.

AT quomodo in animalium corpore ex ijs unū quodq; conficitur? Quum quispiam immoderato exercitio usus fuerit, laborē sustinet corpus, hoc est, caliditatem immodicā in musculis atq; articulis habet. Hi enim sunt, qui primo motum excipiunt. Q; si non ultra progrediatur calor, atq; eū solui contigerit anteq̃ totum animalis corpus inuasferit, nihil ultra laborem consequetur. At si in totū extenditur corpus, tunc huiusce modi affectus febris nuncupatur. quæ est ueluti quædam totius corporis immoderata caliditas. Ita et ira, feruor quidā existens in corde caloris, ob immoderatum motum, per totum nonnūq; diffunditur corpus, atq; ita febrē accendit, sicuti et herisipelata, et herpes, et carbūculi, et inflāmatōnes, et phygethla. hæc quidem totum concalefacientia corpus excitant febrē. ¶ Et quidē tertia causa immoderati caloris ex his fit manifesta, quonā modo animalibus adueniat, et ex ijs quæ adustiones appellantur. Nam in bubonibus et inflāmatōnibus et herisipelatis atq; omnibus adeo calidis morbis, semper cōtingens pars atq; cōtinua, ipsa quidem primum caliditatem assumit, deinceps uerq; et partem uicinam afficit, et hæc deinceps sibi proximam, atq; ita usq; ad principium insiti caloris perueniente intemperie, totū celeriter corpus, principi j sentit affectum. Diurnæ quoq; moræ in locis solis expositis, nudis quidem, totam aliquando cutem supremam calefaciunt. at ijs qui uestibus operati sunt, solum caput. atq; hæc exustio appellatur. Q; si iam totum animalis corpus occupet, tunc ita febris accenditur. ¶ Quartū uero causæ genus, quod insitum calorem immoderate succendit, in astrictioribus et frigefactionibus fieri uidetur. Nam si quis uehementer rigerit, aut in aqua natauerit, quæ aut alumen, aut talem aliquam naturam acceperit, huic

G. DE DIFFER. MOR.

stringi cutem atq; densari contingit, ut quæ diffusi
 et consueuerant intus cohibeantur. Quæ si iuliginosa
 fuerint, quæ intus colliguntur, febris inde genera-
 tur. Quinta uero species auctæ supra modum ca-
 liditatis, sunt esculentorum acutæ ac calidæ quali-
 tates. ueluti alliorum, porrorum, ceparum, atq; hu-
 iuscemodi omnium. Nam et horum usus immodera-
 tus febrem aliquando suscitauit. et quidem calidæ
 potationes immodicæ, ueluti uini ueteris et acuti,
 cum imbecille corpus offenderint, et medicamina
 acuta, siue remedia morborum fuerint, siue uenena,
 causam, ut homines febricitarent, attulerunt.

Sed cur (inquiunt) non semper ob quamlibet ha-
 rum febricitant causam? quoniam ijs causæ ef-
 ficientis quantitas par non existit, et quæ est es-
 iusdem in corpore affectus dispositio, magnam, in
 eo quod plus uel minus, uarietatem admittit. Ac
 propterea totum animalis corpus, plurimum alter-
 rum differt ab altero, in hoc ut facile aut uix a na-
 turali recedat habitu. Quemadmodum igitur minis-
 me ambigis, cur non omnis motus laborem facit,
 sed pro confesso habes, q; ubi non excesserit ac po-
 tentia superauerit articulorum musculorumq; na-
 turam, nunquam eos laborare continget, sic tibi e-
 rat cogitandum, q; nec talis affectus qui labor nun-
 cupatur, nisi aut dignam effatu magnitudinem, aut
 tempus assumpserit, nunquam uniuersum corpus
 afficiet. uel motus quidem paruus, laborem nequit
 efficere, Paruus autem labor, omnino febrem accen-
 det, aut motus quidem effectus, in relatione consi-
 stet, laboris autem minime. Attamen omnibus e-
 tiam uulgaribus ac rudibus in propatulo est, athle-
 tarum quidem corpora diuturniores ac uehementi-
 ores motiones absq; labore perferre, nostrum uero
 cuiusq;, si paulo supra consuetudinem exercentur,
 statim

LIBER SECVNDVS.

statim molestia affici. Nil igitur mirum, si quispiam
 quis laborem senserit, non tamen febricitauit: uel
 enim paruus est labor, uel exigui temporis, aut uis
 ribus corporis inferior. uel fuit exercitium haud-
 quaquam diuturnum, nec uehemens, atq; etiam pro
 natura eius qui exercitatus est, debile. Sed et hoc is-
 psum in ea re quæ ad agendum potentissimam natu-
 ram habet, in igne uidelicet, possumus itueri. Nam
 frigesactos, non absq; tempore ac uiribus calefacit.
 Siquidem cum aliquando a locis gelidis discesseris-
 mus, manus per flāmam ignis sine aliqua noxa trās-
 ferimus. Neq; omnis materia æque facile ab eodem
 accenditur, sed arentes quidem calami primo attas-
 tu inflammantur, lignis autem humidis ac uiridia-
 bus, ut accendantur, longum tempus est necessariū.
 Quo pacto igitur nihil ex his in igne admirationem
 afferit? et in labore admiraris, q̃ magnitudine eg-
 gat ac tempore, ac corpore incendia oportuno?
 Sarius itaque fuerit, si nulla te huius rei capiat ad-
 miratio, sed potius animaduertas, quodnam ani-
 malis corpus facile sua natura calorem admittit,
 et quod non ita facile, sed de hoc quidem postea es
 auditurus.

Nunc uero nihil tibi sit mirū, si unūquodq; quod
 aliquid sit effecturū, et tempus et magnitudi-
 nem exigat, ac præterea ut proximū sit, quod
 prompte patiendi habet naturam. quoniam et si hec
 desint, nec ignis comburere, nec gladius abscindere
 ualet. Nec ex his aliquid, in efficiēdo potentissimū
 in aliud agere potest, quod ipso ualidius extiterit,
 aut ubi nō interuenerit tēpus effatu dignū. Super lu-
 cernæ quidem flāmam, nunq̃ totum effunderes oleū,
 nedū aquam, et gladio incidere lapides nequaquam
 tentaueris, nedū adamantē. Vis autē ut labor et ca-
 lesfactio et frigesactio et reliqua huiusmodi febrem

G. DE DIFFER. MOR.

semper accendant, quamuis parua sint, et exiguum tempus perdurent, siue etiam totum corpus minime idoneum ad suscipiendum calorem extiterit. Quod enim iam calidum est, paratius est ad hoc, ut excessum caloris admittat. sicuti et frigidum, ut plus satis frigescat. quod uero ediuerso se habet, ad hoc minime est aptum. usque adeo cæca et rudis est eorum, qui talia perquirunt, dubitatio. Qui uero non dubitant, sed prompte ac temerarie enunciant, quod nihil horum, quæ nuper diximus, excitat febrem, eorum insaniam odisse oportet, aut captiosos odisse mores. Soluta quidem sunt et horum sophismata in altero uolumine, quod seorsum de causis præincipientibus scripsimus. neque præsentis interest temporis aliorum refellere errores. Rursus igitur ad propositi nostri seriem reuertamur. ¶ Erat autem (ut arbitror) omnium simpliciter ægritudinum præcedentes causas, usque ad præincipientes explicare. Non enim est fortassis inutile, eos qui ita earum appellationes manifestioris doctrinæ gratia distinxerunt, imitari. et quas cumque in ipso animali uel dispositiones uel promotos præter naturam; ægritudinū præcedentes causas, quæ uero extrinsecus adueniunt et alterant atque transmutant naturam uehementer, præincipientes appellant.

Calidæ quidem ægritudinis in uniuersum diximus causas. Nunc ad frigidam ueniamus. Sunt uero et huius plures numero causæ. ueluti frigidorum propinquitas, et ciborum potuumue quantitas ac qualitas, astrictioque ac rarefactio, ac præterea ocium et immodica quies. Quibus etiam occasionebus ignis extinguitur. Nam si paruo carboni multum nimis superimponas, aut plurimam aquam superinfundas, continuo extinguitur. Sic ubi circumstantis aer sit præter modum frigidus, ueluti hyberno

LIBER SECVNDVS

si hyberno tempore iuxta histrum, non solum lucernam sub diuo positam, sed et exiguum quemcunque ignem uidebis extinguui. Hoc quidem modo, ignis a rerum gelidarum contactu superatur. Ab ijs autem quæ natura apta sunt, ut ipsum enutrient, ita ob excessum, uel defectum, uel ob alienam qualitatem corrumpitur. Si enim ligna uniuersim et multa supra paruam coaceruaueris flammam, ob immodicæ quantitatis excessum ipsam extinguēs. Quod si nihil omnino, aut parum adieceris, ob defectum ac paucitatem alimenti, uidebis continuo marcescere. Sic et lucernæ flammam comminui atq; in periculo esse, ne prope extinguatur, inspicimus, ubi nutrimenti proprii modus non seruetur, siue enim oleum assatim non adhibueris, aut multum uniuersim superinfundas, utroq; offendes modo. Quod si largam quidem exhibueris materiam, sed quæ uel nullo modo apta sit, ut ardeat, uel cum difficultate incendium suscipiat, hanc statim minorem efficies. ueluti si lignum aquæ commixtum supra ignem conieceris. Si etiam qui flammæ circumfunditur aerem obstruxeris, aut nimium rarefeceris, sic quoq; flammam decrescere ac periclitari ne penitus extinguatur, inspicies. Obstruitur autem, si cucurbitam qua medici utuntur, uel furnulum, aut tale aliquod aliud circumponas. quod etiam continget, si fornacum foramina clauferis. Quod si in multo sole, et calido et aperto loco, aut ad alteram maiorem flammam admoueris, tunc quoq; minorem flammam paulatim deficere uidebis. quoniam exterior flamma, ut quæ præpotentior sit, elaxat atq; dispergit minorem. Neq; uero in obscuro est, q; si eas flabellans, hoc est mouens, siquidem modice hoc feceris, augebis. si uero immodice, dissolues ac dissipabis. Sic et uentos

G. DE DIFFER. MOR.

uentos magnitudini flammę respondere oportet, si quid eius augmēto cōferre debuerint. Qui uero maiores sunt, q̄ illa queat sustinere, dispergent potius, q̄ flabellabunt. Ex quo manifestum sit, q̄ flāma quidem ad sui incrementum motu eget extrinseco, non tamen immodico. si enim nullo modo flabellatur, et languet. uehementiore autem motu extrinsecus urgente, dissoluitur atq; dissipatur.

Secundum uero primam causę speciem, cum omne frigidum forinsecus aduenerit, partim contactu tantum, partim potentia, frigida ægritudo consistet. Sic aliquis in frigida natans aqua lesus est, aut male lotus, aut per gelida loca iter faciens. Nonnullos autem uidi exanimatos, anteq̄ domum deferrentur.

Iuxta uero secundam, aut morbum attonitū, aut comitiale, aut motus, sensusue defectum ex ebrietate aliquis subiit. Et tamen uinum modico haustum, ut quod proprium alimentum sit, natium calorem adauget. Sic et optimi cibi, qui plurimum animali asserunt nutrimentū, supra modum assumpti, morbos frigidos generant. Sic quęcunq; uel deuorantur uel bibuntur, si frigida sint, morbos frigidos pariunt. Ex horum numero est papauer, mandragora, hyosciamus, cicuta, et quę pariter nimia frigiditate interimunt.

Vltima autem astrictio (hanc enim ultimam frigidorum morborum causam statuimus) facit graues somnos, morbos attonitos. Et hoc est, quod dicitur ab Hippocrate. Venarum interceptiones corpori afficere, q̄ statim uocem eripiant. Ipse autem, sicuti et alij uetustiores, duo genera uasorum, in quibus sanguis continetur, uenas appellat, non, uti iuniores, alserum tantum, quod pulsus non habet.

LIBER SECVNDVS

habet. Vbi uero intercipiuntur, quæ sunt in animalibus arteriæ, hoc est, ita opplentæ sanguine fuerint, ut nullus in ipsis uacuus relinquantur locus, in quem, dum attolluntur, aerem externum attrahere possint, tunc quodammodo strangulatur atque extinguitur calor internus, ac qui ita affecti sunt, nullum aut sensum aut motum in corpore retinent. Ostensum enim a nobis est hoc, in eo uolumine, quod scripsimus de usu pulsuum, ob eum finem arterias continuo attolli ac residere, ut calor naturalis in omnibus animalibus partibus temperetur. In libris autem de utilitate spirationis scriptum a nobis est, quod hæc quoque insitum ac natium calorem, moderatum tuetur atque conseruat. Sicuti igitur si extrinsecam flammam a communicatu circumfusi aeris separe interiectu furnuli uel cucurbitæ, uel cuiuspiam alterius rei similis, statim extrinxeris. Eodem modo si animalibus caliditatem cohibueris atque intercluseris, ita ut nullum cum aere exteriori habeat communicatum, statim existium afferes. Calor igitur cordis per gulæ meatum aerem haurit extrinsecum. Quod si hunc intercepteris, euestigio strangulabis animal atque enecabis. Calor uero qui in omnibus est arteriis, quæ per totum animalis corpus diuiduntur, per cor quidem ipsum, in quantum uiam habet ad guttur, et per uniuersam cutem, ad aerem respirat. et refrigerium quidem cum ille se attollunt, accipiunt. quum autem resident, id quod suliniginosum est expellunt. quorum utrumque, natium earum mediocritatem conseruat. Et si quidem angustiores habeant meatus arteriæ, siue (ut nuper dictum est) ob sanguinis redundantiam earum ora obstructus aliquos patiantur, ita ut nullam habeant respirandi uiam, calorem extinguere necesse est. Quod uero ita afficitur corpus, emori contingit.

Quod si

G. DE DIFFER. MOR.

Q^u si fuerit obstructio exigua, non adeo calorem naturalem pati est necessarium. At si quidem in animalis corpore, ueluti fuliginosa quædam ac sumida excrementa constiterint, alius erit caloris naturalis affectus, alius uero si uapor quidam suauis atq; optimus fuerit. Atq; horum uterq; bisariam uariat. Quæ enim sanguis optimus in corpore fuerit nullo inquinatus humore superfluo, uapor ex eo calefacto optimus exurgit, qui nihil aut igneum aut acutum secum inuehit. Tale quidem corpus, quum mediocriter obstrui contigerit, breui, aut replebitur, aut supra modum calefiet. Q^u si uictu utetur minime laborioso, plenus fiet, cum remanserint, quæ exercitanti excerni oportebat. At si exercitabit, calefiet, quæ motus occasione calor augeatur naturalis, non respiret autem ob id, q^{uod} densatum sit corpus. In corpore autem obstructo quod a sumeo excremento obstridetur, aut febris accendetur ob interclusam interius fuliginosam euaporationem, aut strangulabitur, atq; extinguetur calor insitus atq; natiuus. Vtrumq; uero horum accidet pro multitudine excrementorum, aut magnitudine obstructionis. Nam si fuliginosa superfluitas, quæ euacuati expetebat, plurima fuerit, atq; obstructio uehemens, periculum imminet ne calor naturalis strangulatus, quodammodo ab excrementis, extinguatur. Quod si superfluitas parua fuerit, et obstructio parua, febris accenditur. Nec dubium est, q^{uod} et naturales et aduentitios corporis affectus cognoscere oportet, in quibus aut fuliginosum, aut uaporosum, aut fumosum est id quod exhalat. Sed hæc quidem in hisce libris explicabuntur, in quibus curandi doctrinam exequemur.

Nunc ad huius operis institutum reuertamur.

Sicuti

LIBER PRIMVS S. C. D

Sicuti enim astrictio sepius frigefactionis est causa, eo quod diximus modo, sic et relaxatio, quoniam plus quam sit oportunitatem dispergit ac dissipat instum et natuum calorem, frigidius efficit corpus. Sic uero nonnunquam totum afficitur animal, nonnunquam uero singulae partes aut astrictae aut relaxatae. Nam quae in uiuerso corpori dispositio contingit in obstructione aut arteriarum plenitudine, haec uim accidit parti ex earum quae in ipsa sunt affectu arteriarum. Et quidem quae exterius adherent medicina, aut aquae quae uim medicatulam habent, et frigida, et aer, ipse circumfusus relaxationem aut astrictionem in modicam committere possunt. Et uiscula quaedam molesta, ipsi aliquando particulae, aliquando uero alicuius ac supraiacentibus circumposita, corrumpunt ipsam ac frigefacient, ob id quod eam a communicatu membri in animali praecipui a quo calor emanat naturalis, atque unde uim sui motus recipiunt arteriae, separant atque seiungunt. De calidis quidem ac frigidis affectibus abunde dictum est. De siccis uero deinceps dicetur.

Si quis magis quidem euaporet, minus autem nutritur, cum eo quod siccus habitus existit, facile in siccam incidet aegritudinem, ac praesertim, si curis aut uigiliis immodicis occupabitur, et aeris quoque nobis circumfusi temperaturae, quum siccae fuerint, exiccant animalium corpora, et nationes praeter ea in aqua quae nitri, aut sulphuris, aut aluminis, aut bituminis, aut alterius huiusmodi qualitatibus est particeps, et quaecumque medicamina uim habent exiccandi, siue intra siue extra assumantur, haec quoque siccum reddunt corpus. de quibus in eo uolumine in quo de simplicibus medicaminibus agitur abunde dictum est. Haec quidem siccarum aegritudinis causae sunt.

Humidarum

G. DE DIFFER. MORI.

Humidarum autem sunt omnes causæ cōtrariæ, veluti ciborum qui humidiori natura constant copia, et potuum excessus, et omnis uiuendi ratio delicatior, et animi securitas, et balnearū ex aquis dulcibus plurimus usus, præsertim post cibum. Sic et tota uita octiosa atq; omni labore uacans, et pluuiarum abundantia, atq; omnis status temporis humidus, et medicamina quæ humectandi habent potestatem.

Liquet autem q̄ et compositarum ægritudinum causæ sunt cōpositæ. Si enim causa calida simul et sicca in unum aliquando conueniant, necessærio calidus quidem atque siccus sequetur morbus, sic calida et humida pariter calidus et humidus. Idē euenit in reliquis duabus simul iunctis qualitatibus, humida scilicet et frigida, et sicca et frigida. Quod uero huic sermōi adiungere ac simul distinguere oportet, iam aggrediamur. quod uidelicet similem habentes naturā causæ, sæpius alterant corpus, plerumque uero uiribus contrariis agunt sed quæ ex ipsis sunt numero plures, in agendo superant. sicuti quandoq; diuturniores, quandoq; uero potentiores uincunt. Etsi uero nullo modo fieri posse uideatur, ut ab utrisque simul lēdatur corpus, atq; una calidum efficiatur ac frigidum, humidumque ac siccum plusquam natura sit opportunum, tamen et hoc ipsum usu contingit, et merito distemperantia inæqualis appellatur. Nosq; dehac ipsa alibi seorsum, ut oportuit, disseruimus. Neque nunc de eadem ipsa, uerba consumere conuenit, sed potius ad reliquarum ægritudinum causas explicandas uenirendum.

Hcæ tamen in loco prius sunt repeterda, quæ in libro de morborum differentiis edocuimus, q̄ uidelicet sæpius quidem ob solas quatuor qualitates

LIBER SECVNDVS. D

litates corpora ab habitu naturali recedunt nulla
 extrinsecus confluyente substantia. Sæpius uero flux
 ionibus replentur, quæ forma quidem humida con
 stant, ui autem, humido carent. Sed de horum hu
 morum potestate, dictum quidem est ab antiquis et
 medicis et philosophis, et a nobis etiam, tum in a
 lijs commentationibus, tum in his præsertim, quas
 de medicaminibus edidimus. Quantum uero huic
 loco expedire uidebitur, impræsentiarum dicetur,
 q̃ ruffa quidem bilis calida est et sicca, nigra autem
 frigida ac sicca, sanguis autem calidus et humidus,
 pituita frigida et humida, et quod ex his singulis in
 fluunt aliquando synceri, aliquando alijs commix
 ti. et quod aut tumefactæ, aut induratæ, aut inflama
 tæ particulae uarios trahunt affectus: Nam et an
 thraces et herpes et herisipelata et phygethla et
 gangrenæ et phagedene et satyriasis ex hoc genere
 sunt. uutiligines et atheromata et acrochordones
 et achores et faui et ganglia et steatomata appella
 ta nihil aliud sunt nisi fluxionum partus. Hæc uero
 inuicem differunt, ac præterea ea omnia, de quibus
 antea diximus, quoniam nonnulla quidem ex sola
 sunt pituita, nonnulla autem ex sanguine, quædam
 ex bile ruffa, quædam ex nigra, quædam ex aliquo
 alio humore, qui nondum omnino sit extra naturā.
 Sed hic ipse qualiscūq; fuerit, unus erit ex his, quos
 antea enumerauimus. Neq; enim fieri potest, quin
 sit aut calidus et siccus, aut calidus et humidus, aut
 frigidus et siccus, aut frigidus et humidus. Nam
 quanto quidem crassior fuerit atque frigidior, nat
 uralis pituitæ formam admittit, atq; alius quidem
 humor esse existimatur, qui ex toto genere sit præ
 ter naturam: non tamen ita se res habet. donec eo
 nim frigidam atque humidam se trauerit naturam,
 ex pituita genere erit. Eadem ratione quicumq; ue
calidus

G. DE DIFFER. MORI

validus fuerit et locus, idem cū bile genus subibit.
De his uero plenius alibi differuimus. Quo fit, ut
nunc de his breuius dicamus, quoniam et de his ipsis
copiosius in ijs libris, quos de curandi ratione edi-
turi sumus, tractare statuimus. Ad id uero, quod præ-
sentis interest operis, redeamus.

Omnes quidem huiusmodi sunt ubique ad par-
tes ignobiles materiam inutilem transmitten-
te natura: quod etiam multi alij antea scrip-
serunt. Quis tamen sit generationis modus, non satis
ab his, qui nos præcessere, explicatum, quoniam ne-
que potentias naturales, de quibus nos in alijs com-
mentationibus egimus, quenam et quot numero ex-
istant, et quod singularum sit opus, satis explanare
potuerunt. Sed nulla sane difficultas, suppositionis
bus quas, in eisdem commentationibus demonstra-
uimus, utentes, de hisce omnibus transfigere, quum
quatuor sint numero potentia, quarum qualibet si-
ue animalis siue plantæ particula, particeps est. Et
cum una quidem ex ijs attrahat id, quod ei cōuenit,
alia autem retineat, alia alteret, alia, quod super-
fluit excernat, et cum materia ipsa superflua duplex
genere existat, aut enim quātitatis ratione, aut qua-
litatis, nihil mirum si impuris corporibus, in qui-
bus plurima inutilis materia redundat, ad imbecil-
iores partes aliquid confluat. Nam superfluous hu-
mor, ut qui a partibus robustioribus expellitur, ac
nullibi consistere queat, tandem ad imbecillio-
rem detrudunt partem. Hæc uero alia atque alia in diuer-
sis corporibus existit, quum aut in prima animalis
formatione eidem parti aliquis error obrigerit, aut
postea aliquā susceperit noxam, aut quia ipsa natu-
ra exigit, ut pars talis aliqua habeatur, quemadmo-
dum cutis: hæc enim (ut quæ nullum opus habet sed
usus tantum gratia a natura instituta est) optima ra-
tione

LIBER SECVNDVS.

tionē partibus alijs, quæ aliquam habent operatio-
nem, imbecillior est facta. est enim quoddam ueluti
uelamentum atq; amictus animali cognatus, quum
neq; coctionem, neq; alimenti digestionem, neq; san-
guinis generationem, neq; pulsum, neq; respirationē
neq; uoluntarium motum, neq; omnino operationem
aliquam afferat animali, ac præterea quum omnium
aliarum partium extrema sit collocata, non abspira-
tione totius corporis excipit excrementa. Multa e-
nim ab initio instrumenta, expurgandæ materiæ in-
utilis gratia natura molita est, et hæc quidem ad tu-
endam sanitatem sufficiunt, quum nullam corpori
labem is, qui nobis circumfunditur, aer adiecerit,
aut ratio uictus omissa, humorum uiriosorum redū-
dantiā in corpore effecerit. Quo fit, ut quum talis
acciderit error, non adhuc naturalia sufficiunt in-
strumenta ad materiæ uacantis multitudinem expur-
gandam. Ideoq; tunc accidit, ut fluxiones a ualen-
tioribus impulsæ partibus, ad imbecilliores detra-
dantur. Illud quoq; nonnunq; usu euenire solet, ut
cum angustiores redditi fuerint hi, per quos expur-
gantur meatus, ad alia confluant loca. hæc quidem
principia sunt gignendi omnes, de quibus antea di-
ximus ægritudines. Malū uero in ipsis membris au-
getur, quum in eisdem impacti humores superflui ad
putrescentes, atq; ea ratione magis uitiati, eum qui
postea superuenit humorem, si integer fuerit, coin-
quinant atq; corrumpunt.

Sed quoniam similarium partium proprios recen-
suimus morbos, superest, ut de instrumentarijs
dicamus, exordium ab eo sumentes, qui primum
inter alios obrinet locum, qui uidelicet in formati-
one consistit. Hic autem fit naturali quidem figura
nonnunquam euariante, nonnunquam uero leuiter a-

G. DE DIFFER. MOR.

te aut asperitate aut meatu ipso corrupto. Causa autem uarietatis, quæ figuræ aduenit naturali, prima quidem est formatio cōceptus in ipso protinus utero matris, uitiata uel ob materiæ multitudinem, aut ob qualitatem minime aptam. Secunda uero, cum statim a partu, dum infans fasciis inuoluitur, si eror aliquis committatur. Mollia siquidem ac pene fluxibilia nuper in lucem uenientium corpora infantum, facile inuertuntur, quum in exitu a matris utero non recte ab obstetricibus excipiunt, aut quia non commode fasciis inuoluuntur, ac deinceps a nutricibus modo aut auferuntur aut reponuntur, et dum prebetur lac, et dum soluuntur, et dum fasciis alligantur. In his siquidem omnibus, nisi quis infantes commode pertractauerit, facile uniuscuiusque membri forma naturalis euertitur ac uitiatur. Et quidem in omnia ea quæ sequitur educatione, partim ab inmodica satietate, partim a motibus perperam factis, dum ante tempus aut stare aut ingredi permittuntur, aut uehementioribus motibus exponuntur, plures in ipsis artus inuerti contingit. Siquidem nimia satietas operationes impedit naturales. Intempestiui autem et uehementiores motus labefaciunt membra, ac in quam minime sit oportunum partem circumagunt. Crura etenim ex ipsa innitentium corporum grauitate, aut ad exteriora, aut ad interiora uertuntur, sit magis ad hæc, quàm ad illa primum tibiæ momentum declinat. Quibus enim res ditor est, quàm natura conueniat, blesæ sit magis. Quibus autem rheba, capior efficitur. Voco autem blesum, quod ad exteriora conuertitur, rhebum autem quod in contrariam partem. Et thoracis quidem parietes plerumque nutricibus depruantur, dum ipsos in prima educatione nimium arctis exinsecus uinciunt.

LIBER SECVNDVS.

nineſcunt. Maxime uero hoc quotidie apud nos fieri
intuemur in uirginibus, quibus, dum ſtudent nutria-
ces augere coxas ac latera ut hæc magnitudine tho-
racem exuperent, uittis quibuſdam rotum circum
prehendunt, atq; omnes ſcapularum ac thoracis par-
tes uehementius cohibent ac comprimunt. Quoſſe,
ut cū aliquando non æque omnes intendantur, aut
prorum in partem anteriorem reddatur pectus, aut
poſteriores partes, quæ ad ſpinam pertinent gibbæ
reddantur. Illud uero nonnunq̃ accedere ſolet, ut ue-
luti perfractū atq; ad latus adductū fiat dorſum, ita
ut altera quidem ſcapularum nō aucta ſed parua ac
ſatis compriſa apparat. Hæc quidem omnia figuræ
rum exiſtunt uitia, quæ in thorace committuntur,
ob errorem imperitiæq; non æquo momento allig-
antium nutricum. ¶ Sic et medici plerumq; male
alligantes atq; eſſormantes artus effractos, membra
deprauarunt. nonnunquam uero ubi medicus recte
ſuum opus impleuerit, ipſe, qui patitur, ſi antequam
callus ſatis inualuerit, membrum exercere conetur,
ſibi inuerſionis eſt cauſa. Sed et fractæ partes ſicuti
nares, et circumfractæ ſicuti extrema concuſſæ,
in qua coxa reuoluitur, et exciſis quandoq; oſſibus,
aut magna portione carnis, cū deinceps non æqua-
liter ſupercreuerit, hæc omnia occaſionem afferunt
ut naturalis figura uitietur. ¶ Alius autem mor-
dus eſt figuræ deprauandæ, qui ob immodicam re-
pletionem, aut alimenti defectum contingit, ſicuti
etijs, qui aut nimis craſſi facti ſunt, aut nimium
contabuerunt, ſiue id in una tantum corporis par-
te, ſiue in toto corpore eueniat. Nam et morbus qui
elephas appellatur, aut tabes, maniſeſtiſſime figu-
ram immutant. Reſimatur enim naſus, et labra craſ-
ſa ſiunt, atque aures extenuatæ uidentur his, qui

G. DE DIFFER. MOR.

elephantiasim patinuntur. atq; hi omnino satyrorum effigiem præ se ferunt. Nares autem acutæ, et colapſa tempora, et oculi concaui, et circa ſcapulas ac brachia ueluti quædã alæ, his, quos tabes male habet, apparent. ¶ In his quidem omnibus prima ratione interit atq; corrumpitur figura naturalis. Ex accidenti autem, his qui resolutionem, aut distensionem neruorum, aut inflammationem, aut duritiem patiuntur, aut quibus nerui dissecti sunt, aut chordæ, aut duris cicatricibus astricti. In his siquidem omnibus, alias ob aliam causam, ad alterã partem membrum declinat, tractum quidem a musculis motum facientibus in his, qui altera tantummodo parte sunt resoluti. sic et in neruorum distensionibus quæ ad alterã contrahunt partem a musculis distensis. Inflammationes etiam et duri tumores, atq; induratæ cicatrices, et quicunq; tales affectus, partem ad se proximam tendunt, eadem ratione membrum peruertunt. In eisdem uero, dissectis neruis et chordis, sicuti resolutis. motum exercentes ijs oppositi musculi, et qui habitum seruant naturalem, ad se ipsos, cum agunt, attrahunt membrum, adeo q; hæc plures numero causæ ad unã reducuntur, quæ membrum urgente ad alteram partem tensione peruertit. Et de figurarum quidem secundum naturam differentia, hæc dixisse sufficiat. ¶ Cavitates autẽ quæ partibus corporis insunt et eorum meatus ob eas, quas subiiciemus causas, aboleri contingit. coalitum scilicet, angustiam, obstructionem, cõpressionem, subsidentiam, et eorum, quæ iora appellantur, patefactionem. Nam quum nonnunq; exulceretur cavitatis interior superficies, ac deinceps simul caleſcant exulceratæ particule, formatio naturalis necessario destruitur. Nonnunquam uero uel carne adnata uel aliquo

LIBER SECVNDVS.

aliquo alio germine præter naturam, uel duto quodpiam siue inflâmato tumore aut abscessu in ipsis corporibus instrumentorum, ac deinceps eorû, tumore non naturali interiore occupante cavitatem, loco angustia superuenit. et lenti quidem ac crassi humores, ut aliqui pori, spacijs interioris laxitatem adsimilem perducunt affectû. ¶ Sic et si aliquid extrinsecus incidat, ac uehementius cõprimat, necessariû est, ut circumstantia corpora ad interiorem cavitatem detrudantur. ¶ Subsident autem in seipsa corpora, ueluti cum ab acidis patiuntur astricta, aut frigidis densata, aut ab arefaciētibus exsiccata. In quo casu illud accidere solet, ut meatus quidẽ præcipue, sedet ipse quoq; cauernæ ad angustum redigantur. Nam ora quidem meatuum non solû angustiora redduntur, sed etiam penitus in huiuscemodi affectibus occedantur. ¶ Sed et eius uirtutis, quæ contentiuus appellatur motus immodicus, cum ora meatuum supra modû colligit et cohibet, angustationis est causa, quemadmodum et excretiuæ uirtutis motus immodicus nimium elaxat. Hoc idem faciunt et uirtutis contentiuæ imbecillitas, et medicamen aliquod aut aqua, quæ aperiendi ora uim habeat, aut insitudo immodica, quæ ipsis accidat instrumentis, aut circumfusi aeris habitus, qui ad caliditatem immodicam uergit ac humiditatem. Hæ quidem sunt et meatibus et ipsis præterea cauernis talium affectuum causæ, atq; ex his intelligi potest, quasnam in corporibus similaribus causas asserre constituent hi, qui ex tumoribus atq; meatibus eadem uolunt esse constructa. Sed quum tota ipsorum suppositio sit falsa, mihi superuacaneum uisum est de ipsis facere mentionem. Quare ad id, quod propositi nostri est institutum, reuertamur, ac reliquorum morborum cau-

G. DE DIFFER. MOR.

fas assignemus, ab eo rursus genere, quod ad formationem attinet, exordientes.

Superant autem duo in eo modi, cum instrumenta aut preter modum leuia sunt, aut aspera. Exasperantur autem, quæ prius erant leuia, aut leuigantur, quæ prius erant aspera, illa quidem ab humorum acritudine aut medicaminum discutiētium ui, hæc uero a pingui ac lenta humiditate madentia. Precipue uero in ossibus hoc malum uehemēter apparet, quum non recte a medicis curantur. sed aliquando ex humorum natura, qui in animalium corporibus inueniuntur, habet originem. Oculorū autem et gutturis asperitates, non ex his tantum, sed ex accibus uaporibus aut puluere uel fumo contingunt, sicuti (ut arbitror) et stomacho et uentriculo et intestinis a materia inutili, quæ in ipso corpore gignitur, atq; ex eorum quæ eduntur et bibuntur qualitate. inter quæ etiam uenena connumerantur.

¶ Liquet autem, quæ exasperantium causarum singule quum inualuerint, aut ulcerationem aliquam aut corrosionem in partibus carnulentis afferunt aut in ossibus. Hæc quidem sunt primi generis, quæ in formatione consistunt egritudinum causæ.

Secundi autem generis, quæ in numero sunt, ubi aliqua ex partibus defuerit naturalibus, aut sectio aut putrefactio aut ualida frige factio præcessit. Et causæ quidem frige factiois prius sunt explicatæ. **¶** Putrescunt autem nonnulla quidem a medicaminibus, quæ uim habent putrefaciendi, aut ab ijs, quæ in ipsis animalibus oriuntur superfluitates. Nonnulla uero ob id, quod minime euaporant. huius uero causas prius apperuiimus. **¶** Quod si aliquid supercreuerit, quod non sit e numero partium natura constantium, hæc quidem egritudo ad numerū partium

LIBER SECVNDVS.

tium spectabit. ¶ Sed quā id, quod superadditū fuerit formam obtinuerit naturalem, id optima materie abundantia erit in causa. At si non naturalem, erit et materie qualitas nō naturalis; alioquin nequod integrum erat, natura afformasset, nequod initiatum, excreuisset. format autem in cōceptibus, quādo aut sex digitos aut tale aliquid facit. In iam adultis autem, quando exulceratis partibus validas carnes superaluerit, aut oculis unguem. ¶ Abijcit autem id, quod inutile in his passionibus, quas Greci ganglia, meliceridas, steatomata, atheromata appellant, ac in reliquis eiusdem generis affectibus.

ET magnitudo quidem partium augetur, aut ab optima materie multitudine, aut a potentie robore. ¶ Imminuitur autem a contrariis causis, aut ubi sectione aliqua, aut exustione, vel putrefactione uel immodica frigectione, quæ interitum affert, aliqua instrumenti corrumpitur pars, adeo ut quæ remanet, mutilata reddatur.

QUæ uero in cōpositionis genere egritudines sunt, nōnullæ quidem a repentinis ac uehementibus motibus ortum habent, nonnullæ autem ab articulorū immodica humiditate, quæ ligamenta madefacit atq; elaxat, totamq; articulationem ob lentitiam, lubricam reddit. nonnullis autē ob id, quod ossium concauitatū, quas Greci cotilas uocant, supercilia circūfrangūtur, potius mēbrorū capita ex suis sedibus excidunt. Hæc igitur omnia exarticulationum causæ sunt. In his autem egritudinibus, quæ enterocœle et epiplocœle appellantur, laxari magna ex parte. nōnunq̃ uero et abrumpi eū meatum contingit, qui abdomine ad testiculos pertingit. Sic quoq; deinde ad ipsum meatum, aut ad tunicam, quam Greci herithroidem appellant, aut os-

mentum

G. DE DIFFER. MOR.

mentum, quod aliquod labitur intestinum. Mouentur præterea suis sedibus intestina, quæ dissecto omêto desiderant. Et pulmonis quodq; fibra sæpius in uulnibus posterioribus. Et tunica uera præter modum relaxatur, quum corneam nimium erodi contigerit. Vbi etiam extremorum pars aliqua nonnunquam ob uehementiores casus, aut afflictationes exciderit, hæc quoque egritudo ad situs ac figure euariationem pertinebit, facta ob illas quas antea commemorauimus occasiones. Ad uicinas autem partes comunicatus deprauatur, quum aliqua non oportune coaluerint, aut quum aliquod appendiculum aut uinculum relaxatur, uel intenditur, uel abrumpitur. Neq; in os scurp est, ex quibusnam occasionibus horum singula eueniant.

Vbi Nius uero generis egritudinum quod comus. Vnde omnibus existit partibus siue omnino simplicibus, siue compositis existant, cause sunt explicandæ. Ego uero hoc uniuersum genus unitatis solutionem appellare consueui, aut unitatis corruptionem. Neq; enim nomen ab his, qui ante nos fuerunt, impositum accepimus, sicuti nonnullas eius species proprijs designauere uocabulis. Fractionem quidem et perforationem, quum in osse soluitur cõtinuitas, ulcus autem ac uulnus, cum in carne hoc sit appellâtes. In ossibus autem capitis, plures sunt nuncupationes. Qualis enim est in reliquis ossibus fractio, ruptio uel ruptura uocatur. Quæ uero ab aliquo acuto occurrente atq; abscidente fit, incisio atque dissectio appellatur et cedes. Nomen autem teredonis apud Græcos, quod perforationem significat, uidetur quodam modo (ut apparet) e littera, superabundare. Nam a tremate, id est foramine, deriuasse uidetur. Veluti tredon quædam, id est, foratio

LIBER SECVNDVS

foratio existens, quæ uidelicet ab acutis humoribus erodentibus fiat, ad aliud reducitur ægritudinis genus. Et ossis asperitas potius quàm perforatio nuncupatur. Maiori autem foramine facto, et quodam ueluti sinu apparente, perforatio dicitur. Et collisio quidam ex hoc genere existit, quæ ex maiori parte in partibus fit carulentis, nonnunquàm uero et in ossibus capitis, in pueris præsertim. Nam in seipsum cedat oportet quicquid colliditur. hoc autem et molle esse expostulat ac minime durum. Quare aut ex carnosissimis partibus aliqua, aut ex tenera ossium natura existet, quæ duri ac ualidi corporis extrinsecus occurrentis uiolentum sustinet impetum. Quum igitur exterior superficies eius, qui ita patitur, corporis continuitatem seruauerit, multæ uero exiguæ diuisiones in profundo constiterint, collisio ac trusio uocatur hoc ægritudinis genus. At quum cavitatis aliqua intus apparet, quam rei collisæ percussor impresserit, tunc illisio dicitur. Necessarium est igitur omnino, ut sub ipso ictu, in seipsum impellatur, et cavitatis fiat id, quod colliditur. ut uero abeunte causa cavitatem retineat, non est necessarium. Nam magna ex parte mollia omnia ad naturæ suæ locum regrediuntur, ubi percussor abscesserit. Si uero non solum introcesserit capitis os, uerum etiam ruptio aliqua in superficie exteriori fuerit adiuncta, tunc est ægritudo composita, neque ei nomen aliquod inditum ab antiquis authoribus habemus. Quare potius est oratione explicanda, quàm nominibus barbaris, quibus plerique iuuenes medici uti consueuerunt. Continuitatis uero solutio existit et ruptio et conuulsio, altera carnosissimis partibus, altera neruosis adueniens. horum uero generationis est causa, repentinus quidam ac inæqualis uehemensque motus, ac tum præcipue quum neque perfricata,

frigiditas, et calefacta, nec ad æqualitatem ducta, aut molliorem corpora, membris exponitur. Distrahuntur enim in huiusmodi affectibus plurimæ eorū partes. Atque, ut summam dicam, omnium huiusce generis ægitudinum causa, nonnullæ quidem extrinsecus adueniunt, nonnullæ autem ex ipso corpore ortum habent. Atque extrinsecus quidem, sunt ea omnia, quæ percutere ac collidere apta sunt. In ipso autem corpore causa, sunt immediæ quidam ac sine ordine motus animalis, et nonnulla humorum vitia, quæ corrodingi vim habent. Tales quidem sunt ægitudines omnibus partibus communes, primis, scilicet, atque simplicibus, quæ similes appellantur, atque ista, quæ ex illis componuntur, quæ et instrumenta et instrumentaria dicuntur.

Compositarum vero ægitudinum causas non est admodum inuenire difficile, quum ex his, quas commemorauimus componantur. Quare, si quis hoc desiderio tenetur, potest sibi hanc parare facultatem. Nunc autem est tempus, ut huic sermioni finem faciamus. Ac de accidentium differentia deinceps differamus.

Secundi et ultimi libri Galeni de differentia morborum. N. Leonicensio interprete
finis. Impress. Londini in
edibus Pynsonianis.

